

Az év élőlényei 2017

2017 madara a tengelic

A tengelic könnyen felismerhető, mással össze nem téveszthető madarunk (Orbán Zoltán képén két öreg madár látható), Európa egyik legszínesebb pintyféléje. A sík és dombvidékek mellett kertekben, parkokban, utcai fasorokban is költ. A madáretetők és - itatók rendszeres vendége. Vékony növényi szálakból álló, szőrrel bélelt fészket fák, magasabb bokrok lombkoronájának szélére építi. Évente két-három fészekaljat is nevel, alkalmanként 4-5 tojást rak. Apró gyommagvakkal táplálkozik, fiókái étrendjét bogarakkal és hernyókkal egészíti ki. Elterjedési területe Nyugat-Európától Közép-Ázsiáig terjed, de fészkel Afrika északi részén is. A közismert és közkedvelt tengelicet a fészkelési időszakban végzett, a természetvédelmi mellett az állatvédelmi törvényt is megsértő fakivágások elleni küzdelem nagykövet fajának is tekinthetjük. A tarka madárka települési állományait a lakosság is segítheti: egész éves itatással, téli etetéssel és tavaszi-nyári fészekanyag kihelyezéssel.

Az év fája a vadalma

A vadalmafa, a magyar erdők ritka különlegessége, természetes előfordulásainak megőrzéséhez ma már szükség van az ember segítségére. Bár hazánkban a síkvidékektől a középhegységekig egyaránt megtalálja létfeltételeit, ritka, kisszámú, sokszor csak egyetlen egyedű számláló populációi miatt veszélyeztetett fajnak számít. Leginkább az április második felében mindössze egy héttig tartó, erős illatú virágzásakor, illetve termésének érésekor figyelünk fel a 6-10 m magasra növő, 20-25 cm törzsátmérőjű fára. Kora őszi, zöldessárga színű, apró termésének íze nagyon fanyar, húsa kemény - különösen szarvasok, vaddisznók kedvence, de madarak, kismamák is szívesen fogyasztják.

A vadalmára számos veszély leselkedik - magoncait és sarjait a vadak károsítják, beltenyészettséget okoz a kölcsönös beporzás hiánya, mivel a termőkorú fák gyakran nagy távolságra találhatók egymástól. Pedig a vadalmának fontos szerepe van az erdei változatosság fenntartásában - virágai méhlegelő, ezenkívül a lisztharmattal, az alma mozaikvírussal, a varasodással és a faggyal szemben teljesen ellenálló a vadalmának fontos szerepe lesz a nemes alma rezisztencia-nemesítésében. Klímatoleranciája miatt pedig a nemes almafajták szaporító

A nagy szarvasbogár az év rovара

A rövid életű nagy szarvasbogár az ivari kétalakúság (szexuális dimorfizmus) jellemző: a hím és a nőstény megjelenése látványosan eltér egymástól. A jól fejlett hím szarvasbogarat (l. a képen) semmilyen más magyarországi bogárral nem lehet összetéveszteni hatalmasra nőtt, agancsszerű rágója miatt. Míg a hím testhossza a rágókkal együtt 30–80 mm, addig a sokkal kisebb rágójú nőstényé 25–50 mm.

Magyarországon a hegy- és dombvidékek tölgyeseiben mindenütt, de kötött talajú fáslegelőkön, parkokban, arborétumokban is előfordul. A lárvák fejlődési ideje 4-5 év, a kifejlett hímek viszont csak 4–5 hétig élnek, a párosodás után elpusztulnak. A nőstények több nappal, néha néhány héttel is túlélnek a hímeket.

A szarvasbogárfélék családjának 1300 faja közül Európában 14 fordul elő, Közép-Európában 7. Magyarországon 6 faj él: a nagy szarvasbogáron kívül a kis, a tülkös, a szőrös és a nagy és kis fémesszarvasbogár, amelyek megjelenésükben erősen különböznek a nagy szarvasbogártól.

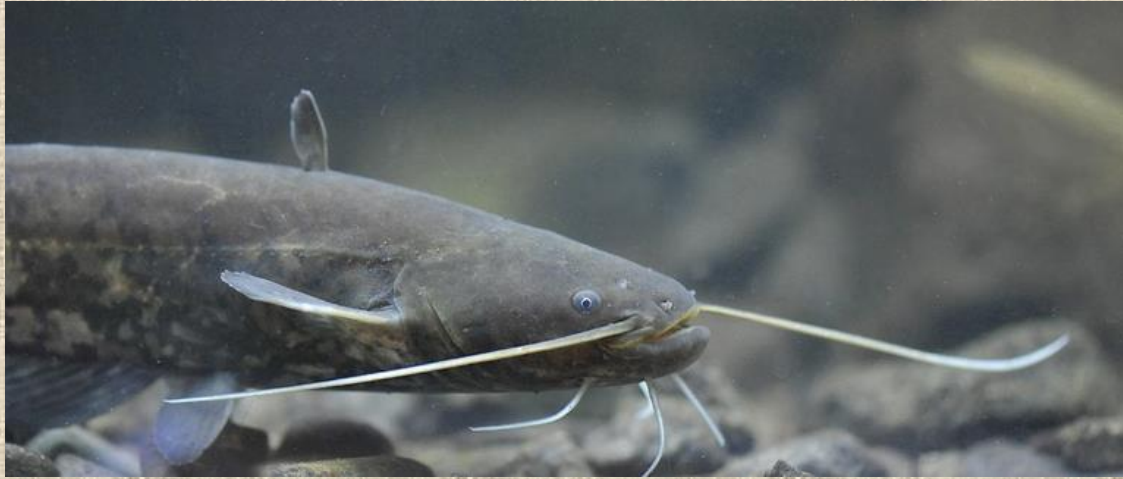
Az év emlőse a mogyorós pele

Ez a feltűnően nagy fekete szemű, aprócska rágcsáló Magyarországon viszonylag gyakori. Az alig 10 cm-nyi, 15-25 g súlyú, vöröses szürkéssárga bundájú mogyorós pele mancsa párnázott, hogy az ágakon futva jól meg tudjon kapaszkodni. Nagy szeme éjszakai életmódjára utal. A mogyorós pele október vége felé téli álomba merül egészen áprilisig.

A mogyorós pele az alföldektől a fahatárig terjedő erdők lakója. Cserjésekben és parkokban ugyancsak előfordul. Tápláléka magvak, rügyek, bogyók és fák gyümölcsei; de kora tavasszal rovarokat és azok lárváit is elfogyasztja. Körülbelül 4 évig él, de a fiatalok közel 70%-a elpusztul. Létszámcsökkenésének fő oka élőhelyeinek megszüntetése, téli álmuk megzavarása, téli hőmérséklet-ingadozások, erős lehűlések után hirtelen enyhülések, valamint jelentős számban válnak macska, róka, vaddisznó áldozatává. Védett faj, az FM Vadonleső Programja jelölte az év emlősenek.

Az év hala a harcsa

Mióta a vizák eltűntek vizeinkből, legnagyobb halunk a harcsa (*Silurus glanis*), más néven leső vagy szürkeharcsa. Népszerű, mert jellegzetes hatalmas száját, hosszú bajszát a gyerekek már a képeskönyvekből megismerik. Hosszú életű hal, egész életében növekszik. Másfél évszázada még kétmázás példányokat is fogtak vizeinkből, de ma már a 100 kg fölöttiek is ritkaságszámba mennek.

Kedvelt élőhelyein, a lassú folyókban és az állóvizekben az apró halivadéktól a víz felszínén úszó kiskacsákig szerzi táplálékát. Ikráit általában júniusban rakja le, többnyire a fűzfák bojtos gyökérzetére vagy az árvíz alá került bokrokra - az ikrákat a hím gondosan őrzi és védi.

Világító tölcsérgomba az év gombája

Feltűnő és mérgező gomba a fatönkők tövén, tuskóján, tönkjén vagy körülötte csoportosan növe, tölcséres, rókavörös árnyalatú [világító tölcsérgomba](#). Színe az élénk narancssárgától a narancsvörösön át lehet sötét vörösbarna is, közepén rendszerint sötétebb. Kezdetben a teteje domború, de végül erősen tölcséres, sőt kissé kajla lesz. Esős, meleg nyári és kora őszi hónapokban olykor tömeges. Száraz időben is előjön, és soká kitart, nem öregszik el 1-2 nap alatt, de kifakul. A mérgező, hánytató hatású gombát gyakran összetévesztik az ehető sárga rókagombával.

Az év vadvirága a hóvirág

Egyik legismertebb virágunk hazánk hegy- és dombvidékein sokfelé megtalálható, az Alföldön viszont igen ritka. Az egyszikű, hagymás évelő nyirkos erdők, ligetek, cserjések tápanyagban gazdag, humuszos vályogtalajok lakója. Eredeti termőhelyein sok helyütt megritkult, visszaszorulóban van.

Hóolvadáskor, az első tavaszi napokon virágzik már februártól, ezért is lett a neve kikeleti hóvirág (*Galanthus nivalis*). Mint a tavasz egyik első virágát, előszeretettel szedik csokrokba, pedig azt törvény tiltja - a hóvirág hazánkban 2005. óta védelem alatt áll, hagymáinak és virágainak gyűjtése is tilos.

Mocsári béka, égbék 2017 kételtűje

Igaz, évente csak néhány hétig csodálhatjuk a nászruhás hímek égbék tömegét, viszont ha épp jókor vagyunk jó helyen, felejthetetlen élmény a kora tavasz egyik legszínompásabb nyüzsgő gyülekezete.

A félénk és rejtőzködő mocsári békákat ugyanis még ismert élőhelyeiken is nehéz sokszor megtalálni, ezért színompás nászuk is többnyire rejtve marad előttünk. A vízből kiemelt kék hímek órák alatt visszabarnulnak eredeti színükre, mivel a mocsári békák (*Rana arvalis*) is a barna- vagy bajszyosbékák csoportjába tartoznak.

A nedves, nem túlzottan magasan fekvő élőhelyeket kedveli (pl. az alföldi Turjánvidék, Szatmár-Bereg lápjai, a Kis-Balaton, a Tisza és a Dráva ártéri erdőségei). Kifejlett korában a szárazföldön él. Főleg éjszaka, esős időben, vagy a hajnali harmattól nedves növényzetben vadászik gerinctelen állatokra. Az utóbbi évek aszályos tavaszai miatt egyedszáma lecsökkent, [ezért is választotta 2017 kételtűjének az MME](#) Kételtű- és Hüllővédelmi Szakosztálya.

